

Kindermishandeling BLIJFT VAAK ONOPGEMERKT

Ruim 118.000 kinderen zijn jaarlijks het slachtoffer van mishandeling. Pm'ers kunnen een sleutelrol vervullen in het tijdig op gang brengen van hulp. Signalen worden vaak wel opgepikt, maar in twee van de drie gevallen wordt de Meldcode Kindermishandeling er niet bij gepakt. Waarom wordt dit stappenplan zo weinig gebruikt?

TEKST LILIAN ROOS FOTO'S WILBERT VAN WOENSEL EN FOTOLIA

Een kindje op de groep heeft voortdurend geïrriteerde, rode billen. De kleertjes zijn meestal te klein of versleten. Als de pm'er hier iets over opmerkt tegen de ouders, reageren zij stug. Ze krijgt maar moeilijk contact met ze. Ergens heeft ze het gevoel dat het thuis niet lekker loopt bij dit gezin en dat het jongetje niet lekker in zijn vel zit. Maar ja, wat kan ze verder doen? De signalen zijn zo subtiel. Om nou gelijk de *Meldcode Kindermishandeling* erbij te pakken, dat gaat wel erg ver. 'Het is een groot misverstand rondom de Meldcode Kindermishandeling,' stelt Eva Leyen, onderzoeker en inspecteur kinderop-

'De meldcode is er juist om te onderzoeken wat er speelt en óf de signalen duiden op kindermishandeling'

vang bij de GGD Amsterdam. 'Te vaak wordt gedacht dat dit stappenplan alleen bij sterke vermoedens van mishandeling in gang moet worden gezet. Helaas blijven daardoor veel gevallen van kindermishandeling buiten het bereik van hulpverleners.' Samen met twee collega's deed zij onderzoek naar het functioneren van de Meldcode Kindermishandeling. Regelmatig signaleren pm'ers dat er iets met een kind aan de hand is, maar slechts in een derde

MEER INFORMATIE

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. 24 uur per dag gratis bereikbaar op 0800-2000. www.vooreenveiligthuis.nl

Stichting Augeo wil ouders en kinderen in de knel bereiken via de mensen om hen heen, onder meer door het bieden van online cursussen over het signaleren en aanpakken van kindermishandeling. www.augeo.nl

Het onderzoek van de GGD Amsterdam is te vinden op: www.ggd.amsterdam.nl/ggd/publicaties/rapporten

van die gevallen raadplegen zij de meldcode, zo blijkt uit het onderzoek. Een mogelijke oorzaak is dat de meldcode te zwaar wordt opgevat. Eva: 'De naam "meldcode" is misleidend. *Handelingscode* zou een betere benaming zijn. Het stappenplan hoeft namelijk helemaal niet te leiden tot een melding. Het is enkel een hulpmiddel om de juiste stappen te zetten en goede afwegingen te maken.'

Missen van signalen

Bij het overgrote deel van de onderzochte kindercentra hebben pm'ers wel eens zorgen over kinderen (82 procent). Deze zorgen gaan meestal over de ontwikkeling van het kind, de thuissituatie of gedragsproblemen. 'Dit zijn allemaal signalen van mogelijke kindermishandeling,' vertelt Eva. Toch wordt de Meldcode Kindermishandeling in deze gevallen meestal niet geraadpleegd. Veel vaker worden eigen observatielijsten van kinderopvanginstellingen gebruikt. Zo zijn er de observatie-instrumenten *Welbevinden* en *Kinderen die opvallen*, of de kindvolgsystemen *Kijk!* en *Cito*. De kans is volgens Eva groot dat signalen van kindermishandeling daardoor worden gemist.

Als voorbeeld noemt Eva een kind dat ineens heel druk is. Bij de meeste observatie-instrumenten zal het kind zelf worden gevolgd, de omgang met andere kinderen en de relatie tussen het kind en pm'ers. Maar de thuissituatie en ouder-kindrelatie wordt daarin meestal niet meegenomen, terwijl daarmee duidelijk kan worden dat er iets binnen het gezin speelt. Ook de stap om te overleggen met deskundigen van Veilig Thuis is niet opgenomen in de instrumenten die meestal worden gebruikt.

Voordat er een keuze wordt gemaakt voor het observatie-instrument, moet een pm'er al een inschatting kunnen maken of het mogelijk om mishandeling gaat. 'Dat is zonde,' vindt Eva, 'want de meldcode is er juist om te onderzoeken wat er speelt en óf de signalen duiden op kindermishandeling. Wij zijn bang dat hierdoor veel gevallen van mishandeling of huiselijk geweld over het hoofd worden gezien.'

Taboe

Juist pm'ers kunnen een belangrijke rol spelen in het tijdig signaleren van mishandeling. Zij maken een kind intensief mee en

hebben een band met het kind. Zij merken als geen ander wanneer het gedrag verandert. Tegelijkertijd hebben pm'ers vaak een band met de ouders. Dit kan het extra lastig maken om een hulptraject in gang te zetten. 'Het is dan ook belangrijk om vooral náást de ouders te gaan staan, en niet tegenover ze,' zegt Marga Haagsmans van stichting Augeo. Augeo Foundation heeft diverse cursussen ontwikkeld over het signaleren en aanpakken van kindermishandeling, waaronder een basiscursus voor medewerkers in de kinderopvang over het werken met de meldcode. Zij adviseert: 'Ga vanaf het begin in gesprek met ouders. Als er een open sfeer is bij de opvang, dan kun je als pm'er best vragen waarom een kind steeds luierslag heeft en of de ouders al naar de huisarts zijn geweest. Wanneer een kind steeds moe is of een ouder ineens erg hardhandig omgaat met een kind, is het goed

'Een pm'er heeft de mogelijkheid om in een vroeg stadium hulp op gang te brengen, voordat de uitzichtloze situatie van een gezin uit de hand loopt'

om daarover de ouders gelijk aan te schieten. Als dat de gewone gang van zaken is op de opvang, zullen ze daar niet van opkijken.' Mocht het zover komen dat een pm'er mishandeling vermoedt, dan is de drempel om daarover het gesprek met de ouders aan te gaan minder groot. 'Je kunt dan wijzen op concrete situaties,' stelt Marga. 'Daarnaast is het belangrijk om ouders vooral het gevoel te geven dat je handelt uit betrokkenheid, dat je graag meedenkt

»

STAPPENPLAN IN HET KORT

De Meldcode Kindermishandeling kent samengevat de volgende stappen:

- Stap 1:** In kaart brengen van signalen.
- Stap 2:** Overleggen met een collega en eventueel overleggen met Veilig Thuis, het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Stap 3:** Gesprek met de betrokkenen.
- Stap 4:** Afwegen of er sprake is van kindermishandeling. Bij twijfel advies vragen bij Veilig Thuis.
- Stap 5:** Beslissen over zelf hulp organiseren of melden bij Veilig Thuis.

over oplossingen. Vertel over je zorgen en geef specifiek aan waarop die zorgen zijn gebaseerd. Stel vragen als: Wat kan ik voor jullie doen? Hoe kan ik helpen?’

Naast de kindsignalen, zoals slechte verzorging of ongewoon gedrag van het kind, zijn er ook oudersignalen. ‘Denk aan dronken of high zijn van blowen’, zegt Marga. ‘Helaas zien veel pm’ers dit soort oudersignalen niet als reden om in actie

SIGNALEN VAN MISHANDELING

Mishandeling is moeilijk te zien. Stil en teruggetrokken gedrag, of juist heel druk gedrag. Schrikken van aanrakingen, regelmatig verwondingen hebben en daar ongeloofwaardige verklaringen voor geven. Maar ook een onverzorgd uiterlijk, vieze en kapotte kleren of ongewassen haren en lichaam. Ouders die schreeuwen tegen hun kind of vaak negatieve dingen zeggen over hun kind. Dit kunnen allemaal signalen zijn dat het bij een gezin thuis niet goed gaat. Maar het zijn slechts voorbeelden. Elk geval is uniek. Het is vooral belangrijk om het gevoel te volgen dat er iets niet klopt en om hierover met een deskundige te overleggen.

te komen. Terwijl die oudersignalen soms veel duidelijker zijn dan de kindsignalen.’

Onmacht

In het onderzoek van GGD Amsterdam komt verder naar voren dat er een taboe op rust op het onderwerp mishandeling. Eva: ‘Als pm’ers de meldcode raadplegen, kan het aanvoelen of zij bij voorbaat ‘beschuldigingen’ uiten. Maar het is niet hun taak om te bepalen of er sprake is van mishandeling. Dat doet de expert naar wie zij doorverwijzen. Hun verantwoordelijkheid ligt bij het kind. Wanneer zij signaleren dat mogelijk thuis zaken niet goed gaan, moeten zij dit aankaarten en doorverwijzen naar de juiste hulp. In vrijwel alle gevallen is er sprake van onmacht bij de ouders. Zij zijn vaak radeloos en zien geen uitweg. Wanneer hulp in gang wordt gezet, is het hele gezin daarmee geholpen, ook de ouders.’ Een pm’er heeft de mogelijkheid om in een vroeg stadium hulp op gang te brengen, voordat de uitzichtloze situatie van een gezin uit de hand loopt. ‘Praten helpt echt’, stelt Marga, ‘want het zet altijd iets in gang. En als je niets doet, verandert er zeker niks. Als als pm’er kun je sowieso veel betekenen voor het kind. Als de situatie thuis niet veilig en stabiel is, kun je op de opvang toch nog wat warmte en stevigheid meegeven aan een kind.’ <

WAT VALT ONDER KINDERMISHANDELING?

Kindermishandeling kan fysiek of psychisch geweld zijn. Er wordt vaak onderscheid gemaakt tussen de volgende vormen:

- Lichamelijke mishandeling: alle vormen van lichamelijk geweld.
- Emotionele of geestelijke mishandeling: een volwassene scheldt het kind regelmatig uit, doet afwijzend en vijandig tegen het kind of maakt het kind opzettelijk bang.
- Lichamelijke verwaarlozing: het kind krijgt niet de zorg en verzorging die het nodig heeft.
- Emotionele of geestelijke verwaarlozing: doorlopend tekort aan positieve aandacht voor het kind, negeren van de behoefte van het kind aan liefde, warmte en geborgenheid.
- Seksueel misbruik: seksuele aanrakingen die een volwassene een kind opdringt.